

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพ ปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางการพัฒนา การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ได้ศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎี แนวคิด หลักการหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหาร โรงเรียน
 - 1.1 ความหมายของการบริหารโรงเรียน
 - 1.2 แนวคิดการบริหารคุณภาพของเดมมิ่ง
2. ทฤษฎี แนวคิด หลักการหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมนูญโรงเรียน
 - 2.1 ความหมายของธรรมนูญโรงเรียน
 - 2.2 ประโยชน์ของธรรมนูญโรงเรียน
 - 2.3 องค์ประกอบของธรรมนูญโรงเรียน
 - 2.4 ขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน
 - 2.5 การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน
 - 2.6 สภาพการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน
 - 2.7 ปัญหาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน
 - 2.8 แนวทางแก้ไขการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน
 - 2.9 แนวทางการพัฒนาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน
3. ทฤษฎี แนวคิด หลักการหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
 - 3.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
 - 3.2 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
 - 3.3 ระดับการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. ทฤษฎี แนวคิด หลักการหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความหมายของการบริหาร โรงเรียน และแนวคิดการบริหารคุณภาพของเดมมิ่ง เรียงลำดับ ดังนี้

1.1 ความหมายของการบริหารโรงเรียน

มีหน่วยงานและนักการศึกษาทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารโรงเรียนไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 3) ระบุว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ กล่าวคือ ผู้บริหารมิใช่เป็นแต่ผู้ปฏิบัติแต่เป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานจนเป็นผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช(2528:28)ระบุว่า การบริหารการศึกษาในระดับโรงเรียน ตามหลักวิชาการบริหารการศึกษาส่วนใหญ่จะแบ่งงานบริหารการศึกษาออกเป็น 6 งาน คือ งานวิชาการ งานบุคคล งานกิจการนักเรียน งานธุรการ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ทั้งนี้มีการใช้ทรัพยากร การบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการให้เกิดประโยชน์ และเกิดความเหมาะสมมากที่สุด

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525 : 4) ให้ความหมายการบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้ดำเนินตรงกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการและวิธีการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล เพื่อให้บุคคลมีการพัฒนาไปคามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

จะเห็นได้ว่าจากความหมายของการบริหารโรงเรียนดังกล่าวมีประเด็นสำคัญ คือ การใช้ศิลปะทำให้ผู้อื่นปฏิบัติงานให้ตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ การบริหารงานโรงเรียนแบ่งได้ 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคคล งานกิจกรรมนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การใช้ทรัพยากรการบริหารคือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการให้เกิดประโยชน์ การจัดประสบการณ์และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้กับนักเรียน เช่น บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาระดับโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ในภาระงาน 6 ประการหลัก ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคคล งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การใช้ทรัพยากรการบริหารได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการให้เกิดประโยชน์รวมถึง การจัดประสบการณ์และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้กับนักเรียน เช่นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้าน ปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม ตามความมุ่งหมายของหลักสูตร อันเป็นแนวนโยบายที่รัฐกำหนดไว้

1.2 แนวคิดการบริหารคุณภาพวงจรเดมมิง (กรมวิชาการ. 2539 : 3-5) เป็นวงจรแห่งการบริหารคุณภาพจุดมุ่งหมายที่แท้จริง เป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพ นั้นมิใช่เพียงแต่การปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกไปจากเกณฑ์มาตรฐาน ให้กลับมายู่ ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงในแต่ละรอบของ PDCA อย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ และมีการวางแผน PDCA ที่มีวนไล่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ 4 ขั้นตอน คือ

1.2.1 การวางแผน เป็นการวางแผนงานจะช่วยพัฒนาความคิดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงขึ้นมาในรายละเอียดให้พร้อมในการเริ่มต้นลงมือปฏิบัติ โดยกำหนดขอบเขตของปัญหาให้ชัดเจนกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายและกำหนดวิธีการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจนและถูกต้องแม่นยำที่สุดเท่าที่เป็นไปได้

1.2.2 การปฏิบัติตามแผน เป็นการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดไว้ ประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ การพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานของผู้ร่วมงาน ให้ผู้ร่วมงานเข้าใจถึงงานทั้งหมดและทราบเหตุผลที่ต้องกระทำ

1.2.3 การตรวจสอบ เป็นการตรวจ ทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมี กำหนดวัตถุประสงค์ ของการตรวจสอบ รวบรวมข้อมูล พิจารณากระบวนการทำงานเป็นตอน ๆ เพื่อแสดงจำนวน และคุณภาพของผลงานที่ได้รับในแต่ละขั้นตอนเปรียบเทียบกับที่ได้วางแผนไว้ การรายงาน จะเสนอผลการประเมินรวมทั้งมาตรการป้องกันความผิดพลาดหรือความล้มเหลว

1.2.4 การแก้ไขปัญหา เป็นผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อบกพร่องขึ้น ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาดตามลักษณะปัญหาที่พบ ถ้าผลงานเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมาย ต้องแก้ไขที่ต้นเหตุและถ้าพบความผิดปกติใด ๆ ให้สอบสวนค้นหาสาเหตุแล้วทำการป้องกัน เพื่อไม่ให้ความผิดปกตินั้น เกิดขึ้นซ้ำอีกซึ่งในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ผลงานได้มาตรฐานอาจใช้มาตรการ การย้ายโยบาย การปรับปรุงระบบหรือวิธีการทำงานและการประชุมเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน

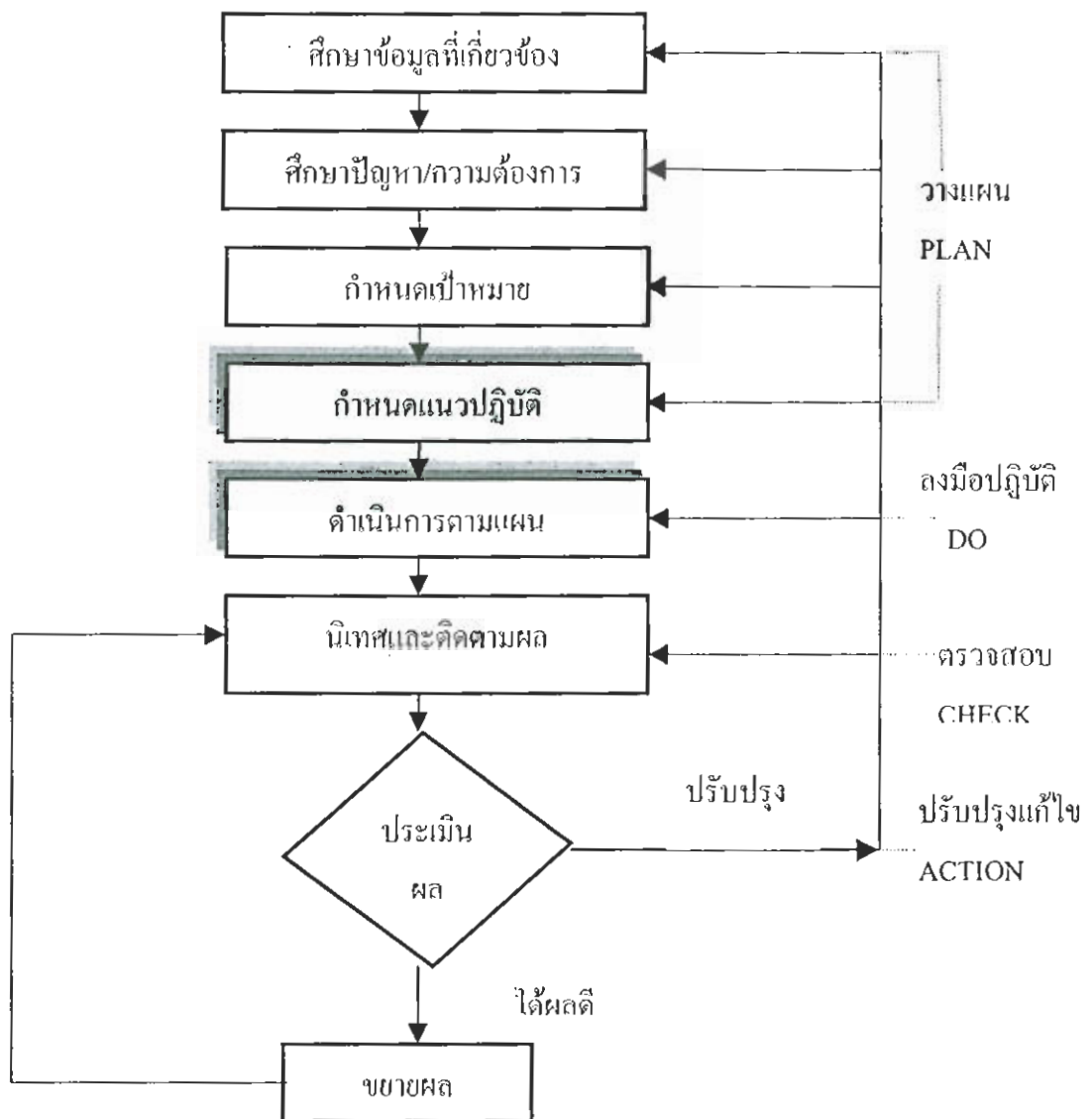
กรมวิชาการ (2539 : 3) ระบุว่า การบริหารระบบคุณภาพขององค์กรประกอบการศึกษาที่นำจะนำมาศึกษาและใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาองค์กร คือแนวคิดการบริหารคุณภาพวงจรเดมมิง 4 ขั้นตอน การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน และการแก้ไขปัญหา

จะเห็นได้ว่า กระบวนการบริหารคุณภาพของเดมมิง มี 4 ขั้นตอน คือ วางแผน เป็นการวางแผนงานที่ช่วยพัฒนาความคิดต่างๆ เพื่อนำไปสู่รูปแบบที่เป็นจริงเตรียมพร้อมก่อนลงมือปฏิบัติ ลงมือปฏิบัติ เป็นการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ตรวจสอบ ทำให้รับรู้สภาพการทำงานที่ทำอยู่ โดยเปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผนไว้ปรับปรุงแก้ไข เป็นผลของการตรวจสอบหากพบว่าเกิดข้อบกพร่อง

ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงตามเป้าหมายให้ปฏิบัติการแก้ไขตามลักษณะของปัญหา

สรุปได้ว่า การบริหารคุณภาพของเดมมิ่ง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ วางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข

โดยสรุปขั้นตอนการนำกระบวนการบริหารคุณภาพของเดมมิ่งพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนแสดงในภาพประกอบ 4 ดังนี้

ภาพประกอบ 4 แสดงขั้นตอนการนำกระบวนการบริหารคุณภาพของเดมมิ่งใช้พัฒนาคุณภาพของโรงเรียน

หมายเหตุ → หมายถึง ความเกี่ยวข้องโดยตรงของประเด็นที่ระบุ

2. ทฤษฎี แนวคิด หลักการหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมนูญโรงเรียน

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษานอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับ ความหมายของธรรมนูญโรงเรียน ความสำคัญของธรรมนูญโรงเรียน องค์ประกอบของธรรมนูญโรงเรียน ขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน สภาพการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ปัญหาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน แนวทางแก้ไขการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนและแนวทางการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน เรียงลำดับดังนี้

2.1 ความหมายของธรรมนูญโรงเรียน

มีหน่วยงานและนักการศึกษาทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย ได้ให้ความหมายของคำว่า ธรรมนูญโรงเรียนไว้ ดังนี้

กรมวิชาการ (2540 : 1) ให้ความหมายธรรมนูญโรงเรียน คือ ข้อตกลงร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนภายในระยะเวลาที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541:17) ให้ความหมายของธรรมนูญโรงเรียนคือเอกสารแสดงข้อตกลงร่วมกันของโรงเรียนและคณะกรรมการโรงเรียนที่ใช้เป็นแผนหรือแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนสู่จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาระยะเวลาที่กำหนด

กรมสามัญศึกษา (2544ก : 19) ให้ความหมายธรรมนูญโรงเรียน คือ เอกสารที่แสดงถึงข้อตกลงร่วมกันของโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนภายในระยะเวลาที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 2) ระบุว่าธรรมนูญโรงเรียนคือ ภาพลักษณ์ของโรงเรียนที่เกิดจากข้อตกลงร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยกำหนดเป้าหมายและพันธกิจที่สำคัญสรุปไว้เพื่อเป็นแนวทางดำเนินงานของแต่ละฝ่าย

จะเห็นว่าธรรมนูญโรงเรียนเป็นเอกสารที่เป็นข้อตกลงร่วมกันของโรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการโรงเรียน และชุมชน สำหรับใช้เป็นแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนภายในระยะเวลาที่กำหนด

สรุปได้ว่า ธรรมนูญโรงเรียน หมายถึง เอกสารที่เป็นแผนแม่บทที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นจากข้อตกลงร่วมกันของโรงเรียน ผู้ปกครองคณะกรรมการโรงเรียน และชุมชน สำหรับใช้เป็นแนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนภายในระยะเวลาที่กำหนด

2.2 ประโยชน์ของธรรมนูญโรงเรียน

มีหน่วยงานและนักการศึกษาทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย ได้กล่าวถึงประโยชน์ของธรรมนูญโรงเรียนไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2542 : 6) ระบุว่าธรรมนูญโรงเรียนนั้นจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ ดังนี้ เพื่อวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและบรรดาตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ตรงต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้แนวทางในการเรียนรู้ และสามารถกำหนดบทบาทของตนเองได้ ถูกต้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541 : 18) ได้ระบุถึงประโยชน์และคุณค่าของธรรมนูญโรงเรียน คือ ทำให้โรงเรียนมีเป้าหมายในการพัฒนาเต็มศักยภาพของคนอย่างชัดเจน ทำให้บุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องมีทิศทาง จุดมุ่งหมายและเป้าหมายการทำงานในทางเดียวกันที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดแก่ผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและชุมชน รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นมีบทบาทและส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้มากขึ้น ซึ่งจะยังผลต่อความร่วมมือ การยอมรับ และการสนับสนุนจากภายนอกมากขึ้น ส่งเสริมให้บุคลากรภายนอกสามารถตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งจะก่อให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อมั่นและศรัทธามากยิ่งขึ้น ทำให้โรงเรียนมีกลไกการควบคุมคุณภาพภายในเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 (2542 : 22) กล่าวถึงประโยชน์ของการมีธรรมนูญโรงเรียนว่า สถานศึกษามีแผนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบชัดเจน สร้างความรู้สึกรับผิดชอบ ความผูกพันในการร่วมมือและสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จะเห็นว่าประโยชน์ของการมีธรรมนูญโรงเรียน ทำให้สถานศึกษาได้รับประโยชน์ คือ ชุมชนและผู้ปกครองมั่นใจว่าสถานศึกษามีแผนและดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและให้ความร่วมมือ ส่งเสริม สนับสนุนอย่างเต็มที่ สถานศึกษามีการดำเนินงานตามแผนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด สถานศึกษาจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ผู้เรียนแสดงบทบาทในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถมีคุณธรรม ตามที่หลักสูตรและสังคมต้องการ

สรุปได้ว่า ธรรมนูญโรงเรียนทำให้สถานศึกษาได้รับประโยชน์ คือ ชุมชนและผู้ปกครองมั่นใจว่าสถานศึกษามีแผนและดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและให้ความร่วมมือ ส่งเสริมสนับสนุนอย่างเต็มที่ สถานศึกษามีการดำเนินงานตามแผนอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

2.3 องค์ประกอบของธรรมนูญโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารระบุสาระองค์ประกอบของธรรมนูญโรงเรียน ดังนี้

กาญจนา คุณารักษ์ และ ประกอบ คุณารักษ์ (2540 : 105) กล่าวถึงรูปแบบโดยทั่วไปของธรรมนูญโรงเรียนหรือกฎบัตร (School charter) ในประเทศออสเตรเลีย นั้นประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ ภูมิฐานของโรงเรียน เป้าประสงค์ของโรงเรียน อันดับความสำคัญของโรงเรียน แผนหลักสูตร แผนงบประมาณ แผนมาตรฐานการตรวจสอบ หลักเกณฑ์ในการคุ้มครองความประพฤติ นักเรียนและข้อตกลง

พิณสุดา สิริขันธ์ศรี (2540 : 33) กล่าวว่า ธรรมนูญโรงเรียนของประเทศนิวซีแลนด์มีองค์ประกอบ ดังนี้ เป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก ปรัชญาของโรงเรียน ข้อมูลของโรงเรียน ข้อมูลของชุมชน ลักษณะพิเศษของโรงเรียนลักษณะพิเศษของชุมชนโรงเรียน ความคาดหวังของโรงเรียนที่มีต่อชุมชน ความคาดหวังของเด็กที่มีต่อโรงเรียน ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียน แนวทางการบริหารงานของชาติ และเป้าหมายการศึกษาของชาติ

กรมวิชาการ (2542 : 6-7) องค์ประกอบของธรรมนูญโรงเรียน ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ซึ่งมีคำอธิบาย ดังนี้ ภาพรวมของสถานศึกษา (School profile) เป็นการนำเสนอข้อมูลโดยสังเขปเพื่อแสดงความเป็นมา สภาพปัจจุบัน และทิศทางในอนาคตของสถานศึกษา เป้าหมายของสถานศึกษา (School goals) เป็นข้อความที่ระบุผลลัพธ์ปลายทางที่สถานศึกษาจะดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จในช่วงระยะเวลาของธรรมนูญสถานศึกษา แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (Planning for improvement) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นแผนพัฒนาระยะยาวตามกรอบของธรรมนูญโดยสถานศึกษาควรกำหนดจุดเน้นในการพัฒนาและจัดอันดับความสำคัญของเรื่องที่ต้องการพัฒนา ก่อนและหลังทั้งนี้จุดเน้นของการพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาและคำนึงถึงศักยภาพของสถานศึกษาและความต้องการของชุมชน แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร (Curriculum plan) เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา (Code of practice) เป็นการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาผู้บริหาร ผู้สอน บุคลากรอื่น ๆ ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ชัดเจน ยละสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของนักเรียน (Student code of conduct) เป็นข้อกำหนดของสถานศึกษาที่ให้นักเรียนปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์และพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาตามที่ได้รับมอบหมาย แผนงบประมาณ (Budget plan) เป็นการจัดทำประมาณการเงินทั้งหมดของ

สถานศึกษาทั้งรายรับและรายจ่าย แผนการกำกับ ตรวจสอบ และรายงาน (School accountability plan) เป็นภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่มีต่อผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบสถานศึกษาจะต้องกำกับ ตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาและรายงานสู่สาธารณชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541 : 18-19) กล่าวถึง ส่วนประกอบของ ธรรมนูญโรงเรียนประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ ภาพรวมของโรงเรียน (School profile) เป็นการ นำเสนอข้อมูลสังเขป เพื่อแสดงความเป็นมา สภาพปัจจุบันและแนวทางในอนาคตของโรงเรียน ปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียน (School philosophy and goals) เป็นการนำเสนอเจตนารมณ์ที่ ชัดเจนของโรงเรียนในการจัดและพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลที่ต้องการในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ ที่ กำหนดจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (School priorities) เป็นการนำเสนอ การกิจหลักที่โรงเรียนจะมุ่งเน้นดำเนินการพัฒนาสู่เป้าหมายของโรงเรียนที่กำหนดไว้ให้ สอดคล้องกับศักยภาพของโรงเรียน และความต้องการของผู้รับบริการ การตรวจสอบและรายงาน (School accountability) เป็นการนำเสนอระบบหรือแนวทางที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อของ โรงเรียนที่มีต่อผู้ปกครอง นักเรียน และสังคมโดยรวมโดยการตรวจสอบและรายงานเพื่อการ ปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ข้อกำหนดของบุคลากร (Code of practice) เป็นการนำเสนอบทบาท และหน้าที่ของผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ทุกตำแหน่งหน้าที่ ทั้งภายในและภายนอกที่ เกี่ยวข้องโดยสรุปให้ชัดเจนว่า มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาอย่างไร รวมทั้งนำเสนอข้อมูล เกี่ยวกับสวัสดิการ ผลประโยชน์ จรรยาบรรณวิชาชีพครูที่โรงเรียนกำหนดไว้สำหรับบุคลากร ทุกตำแหน่งหน้าที่ ข้อกำหนดและหลักปฏิบัติของนักเรียน (Student code of conduct) เป็นการนำ เสนอข้อกำหนดของโรงเรียนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของนักเรียนและระเบียบต่าง ๆ ให้นักเรียน ปฏิบัติเพื่อพัฒนาศักยภาพตนเอง และเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตรและความต้องการของสังคม แผนการเงินของโรงเรียน (Financial plan) เป็นการ นำเสนอแผนรายรับ-รายจ่ายโดยรวมของโรงเรียนในช่วงระยะเวลาที่กำหนดของธรรมนูญโรงเรียน เพื่อบ่งบอกสถานภาพทางการเงินสำหรับพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 6-9) กล่าวว่า องค์ประกอบ ของธรรมนูญโรงเรียนของแต่ละโรงเรียนอาจแตกต่างกันไป แต่ส่วนใหญ่ก็มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ภาพรวมของโรงเรียน เป็นการนำเสนอข้อมูลของโรงเรียนในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ ความเป็นมา เช่น ประวัติสังเขปของโรงเรียน ขนาด ที่ตั้ง ปรัชญา คุณธรรม กติกา สัตว์เลี้ยง และเกียรติคุณของโรงเรียน เป็นต้น สภาพปัจจุบัน เช่น ปัจจัยทางการศึกษา ได้แก่ อาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน นักเรียน ครู บุคลากรอื่น ผลการดำเนินงานของ

โรงเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดเนื้อหาในองค์ประกอบอื่นต่อไป

2. ความคาดหวังของโรงเรียน เป็นสภาพที่พึงประสงค์ในอนาคตที่จะเกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนภายใน 3 ปี หรือ 5 ปี ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการบริหาร การจัดการเรียนการสอน และโดยเฉพาะคุณสมบัติของนักเรียนที่เป็นผลผลิตจากการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยคำนึงถึงนโยบายของรัฐ ความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ความเป็นไปได้และความเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน

3. พันธกิจ เป็นสิ่งที่ต้องกระทำ เพื่อให้เกิดผลต่อนักเรียนตามความคาดหวังที่ได้ร่วมกันตั้งไว้

4. เป้าหมาย คือผลลัพธ์ปลายทางที่กำหนดไว้ล่วงหน้าตามพันธกิจซึ่งควรระบุทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

5. จุดเน้นในการดำเนินงาน เป็นงานสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ โดยต้องให้สอดคล้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ ข้างต้นและต้องคำนึงถึงศักยภาพของโรงเรียนด้วย

6. ยุทธศาสตร์ เป็นวิธีการที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายและจุดเน้นที่กำหนดไว้ ยุทธศาสตร์ที่กำหนด จึงควรใช้หลักวิชาการและใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

7. แผนการดำเนินงาน เป็นการกำหนดแผนการดำเนินงานอย่างกว้าง ๆ ว่าในช่วงเวลาดำเนินกิจกรรมใด มากน้อยเพียงใด

8. การติดตามประเมินผลและการรายงานผล เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าและความสำเร็จของงาน และเพื่อให้ผลที่ได้จากการติดตามประเมินผลมีความเที่ยงตรง ได้ข้อเท็จจริงตรงประเด็นเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางาน จึงควรกำหนดกรอบกว้าง ๆ ไว้เป็นแนวในการประเมิน เช่น ประเด็นที่ต้องติดตามประเมินผล ช่วงเวลาประเมิน และวิธีการประเมินอย่างกว้าง ๆ ส่วนการรายงานผลนั้น มีความจำเป็นต้องจัดทำรายงานไว้ เพื่อเป็นข้อมูลเปรียบเทียบความก้าวหน้าของงานแต่ละช่วงเวลา และเป็นการเผยแพร่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบด้วย

9. แผนงบประมาณ เป็นการกำหนดแผนด้านการเงินในภาพรวมของโรงเรียนทั้งงบประมาณรายรับและงบประมาณรายจ่าย โดยระบุแหล่งที่มาของงบประมาณรายรับและรายจ่ายในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการแต่ละปีการศึกษา

10. บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยดีจึงต้องกำหนดบทบาทหน้าที่บุคลากรของโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ ตามที่ตกลงไว้ เช่น บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ของครู ของนักเรียน ของกรรมการโรงเรียนของ

ผู้ปกครอง นักเรียน ฯลฯ

11. ศักยภาพ เป็นการลงนามเพื่อยืนยันความมั่นใจสัญญาต่อกันว่าแต่ละฝ่ายจะดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุดเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพและเกิดผลตามความคาดหวังที่ตั้งไว้

กรมสามัญศึกษา (2544ก : 10) กำหนดองค์ประกอบของธรรมนูญโรงเรียนไว้ 9 องค์ประกอบ คือ

1. ภาพรวมของโรงเรียน (School profile) ให้นำเสนอข้อมูลแสดงถึงภาพรวมของโรงเรียนเกี่ยวกับความเป็นมาสภาพปัจจุบันและทิศทางอนาคตของโรงเรียน

2. เป้าหมายของโรงเรียน (School goals) กำหนดสิ่งที่โรงเรียนคาดหวังจะให้เกิดขึ้น หรือจะดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลโดยควรกำหนดให้ครอบคลุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนทั้งผลผลิต กระบวนการและปัจจัย

3. ดัชนีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (School priorities) การจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้พิจารณาถึงความสอดคล้องกับเป้าหมาย ศักยภาพของโรงเรียนและความต้องการของชุมชน

4. แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร (Curriculum plan) เป็นแผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร เกณฑ์ตามหลักสูตร ฯลฯ

5. บทบาทและหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา (Code of practice) กำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู - อาจารย์ ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

6. บทบาทและหน้าที่ของนักเรียน (Student code of conduct) กำหนดบทบาท และหน้าที่ของนักเรียน เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์

7. แผนงบประมาณ (Budget plan) กำหนดแผนดำเนินงานเงินทั้งหมดของโรงเรียน รายรับรายจ่าย โดยระบุแหล่งที่มาของรายได้และรายการค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในแต่ละปีการศึกษา

8. การกำกับ ตรวจสอบ และรายงาน (School accountability) กำหนดขั้นตอน วิธีการ เวลา และผลดำเนินงาน เพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามแผนการพัฒนาโรงเรียน ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การกำกับ ติดตาม (Controlling - monitoring) ตามเป้าหมายและลำดับความสำคัญ จุดเน้นในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน การตรวจสอบ (Auditing) การประเมินของโรงเรียน และหน่วยงานต้นสังกัด การประเมินโดยบุคลากรภายนอก โรงเรียน การรายงาน (Reporting) แจ้ง

ผลสำเร็จ ความก้าวหน้า จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรค และวางแผนพัฒนา

9. สัตยาบัน (Agreement) เป็นการลงนามยืนยันก้ำนันสัญญาาร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

จะเห็นว่า องค์ประกอบของธรรมนูญโรงเรียน ประกอบด้วย ภาพรวมของสถานศึกษา (School profile) เป็นการนำเสนอข้อมูลโดยสังเขป เพื่อแสดงความเป็นมา สภาพปัจจุบัน และทิศทางในอนาคตของสถานศึกษา เป้าหมายของสถานศึกษา (School goals) เป็นข้อความที่ระบุผลลัพธ์ปลายทางที่สถานศึกษาจะดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จในช่วงระยะเวลาของธรรมนูญสถานศึกษา แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (Planning for improvement) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นแผนพัฒนาระยะยาวตามกรอบของธรรมนูญโดยสถานศึกษา ควรกำหนดจุดเน้นในการพัฒนาและจัดอันดับความสำคัญของเรื่องที่ต้องการพัฒนาก่อนและหลัง ทั้งนี้จุดเน้นของการพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาและค่านึงถึงศักยภาพของสถานศึกษาและความต้องการของชุมชน แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร (Curriculum plan) เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา (Code of practice) เป็นการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาผู้บริหาร ผู้สอน บุคลากรอื่น ๆ ผู้ปกครอง และชุมชน ให้ชัดเจน และสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของสถานศึกษา บทบาทและหน้าที่ของนักเรียน (Student code of conduct) เป็นข้อกำหนดของสถานศึกษาที่ให้นักเรียนปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์และพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษาตามที่ได้รับมอบหมาย แผนงบประมาณ (Budget plan) เป็นการจัดทำงบประมาณการเงินทั้งหมดของสถานศึกษาทั้งรายรับและรายจ่ายแผนการกำกับตรวจสอบและรายงาน (School accountability plan) เป็นภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่มีต่อผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบสถานศึกษาจะต้องกำกับตรวจสอบ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและรายงานสู่สาธารณชน

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของธรรมนูญโรงเรียน ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ ภาพรวมของสถานศึกษา (School profile) เป้าหมายของสถานศึกษา (School goals) แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (Planning for improvement) แผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร (Curriculum plan) บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา (Code of practice) บทบาทและหน้าที่ของนักเรียน (Student code of conduct) แผนงบประมาณ (Budget plan) และแผนการกำกับ ตรวจสอบ และรายงาน (School accountability plan)

2.4 ขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

ในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตลอดจนหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา ได้กำหนดขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ดังนี้

กรมวิชาการ (2542 : 9-10) ได้กล่าวถึง กระบวนการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษาว่า การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายโดยเฉพาะผู้บริหาร บุคลากรของสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรภายในชุมชนรอบ ๆ สถานศึกษา โดยการแต่งตั้งในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาตามอัตราส่วนที่เหมาะสม คณะกรรมการสถานศึกษาจะมีบทบาทหน้าที่ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการกำหนดแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา พัฒนาคุณภาพการศึกษา สนับสนุน ส่งเสริม กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ก่อนการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษาควรสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรในสถานศึกษา และกรรมการสถานศึกษาโดยการประชุมต้องชี้แจงให้ความรู้ แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ ความสำคัญของธรรมนูญสถานศึกษา แล้วจึงดำเนินการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษาเป็นลายลักษณ์อักษร โดยได้รับความเห็นชอบร่วมกันระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษากับสถานศึกษา จากนั้นจึงประกาศใช้ธรรมนูญสถานศึกษา และได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา ไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมนูญสถานศึกษา
2. สถานศึกษา ทบทวน วิเคราะห์ความเป็นมา สภาพปัจจุบันปัญหา จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา
3. สถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา (ผู้แทนชุมชน) ประชุมวางแผนร่วมกันเพื่อกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา และแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในช่วงเวลาที่กำหนด
4. สถานศึกษาจัดทำธรรมนูญสถานศึกษาเป็นลายลักษณ์อักษร โดยผ่านการยอมรับร่วมกันจากคณะกรรมการสถานศึกษา (ผู้แทนชุมชน)
5. ประกาศธรรมนูญสถานศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษาและบุคคลทั่วไปในชุมชนทราบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541 : 20) ได้มีความพยายามเร่งรัดให้สถานศึกษาในสังกัดเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ได้จัดทำเอกสารแนวดำเนินการเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งในเอกสารดังกล่าวระบุขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนไว้ดังนี้

1. โรงเรียนและคณะกรรมการโรงเรียนร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งปรัชญาและเป้าหมายของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้แล้ว เพื่อกำหนดหรือปรับปรุงปรัชญาและ

เป้าหมายของโรงเรียนให้เหมาะสม

2. กำหนดจุดเน้นในการพัฒนาแต่ละด้านให้ชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดแผนและแนวทางพัฒนาจุดเน้นเหล่านั้นตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง
3. จัดทำรายละเอียดของหัวข้ออื่นๆ ที่โรงเรียนต้องการบรรจุไว้ในธรรมนูญโรงเรียน
4. ตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยและคณะกรรมการโรงเรียนลงนามในธรรมนูญโรงเรียนจัดพิมพ์และเผยแพร่ธรรมนูญโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 10) ได้ประกาศเป็นนโยบายอย่างชัดเจนว่าสถานศึกษาในสังกัดต้องจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ได้จัดทำเอกสารเพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนซึ่งในขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ระบุว่า ควรมีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ได้แก่ การสร้างความเข้าใจ การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่าง ธรรมนูญโรงเรียน
2. ขั้นจัดทำ ให้คำนึงถึงความร่วมมือของกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เป็นสำคัญ โดยเฉพาะความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นและความต้องการ ส่วนขั้นตอนการเขียนสามารถเลือกตัวแทนที่มีความสามารถเฉพาะทางมาดำเนินการได้ โดยให้มีเนื้อหาสาระตามองค์ประกอบของธรรมนูญโรงเรียนตามที่กำหนดในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญจำเป็นคืออาศัยเทคนิคในการประชุมปฏิบัติการเพื่อให้ชุมชนที่เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็น
3. ขั้นนำไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ การนำหลักการในธรรมนูญโรงเรียนมาจัดทำแผนปฏิบัติการ การกำกับ ติดตามอย่างเป็นระบบ
4. ขั้นการปรับปรุงแก้ไข ธรรมนูญโรงเรียนเมื่อใช้ไประยะหนึ่งต้องมีการปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปและการแก้ไขต้องเกิดจากการระดมความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายของโรงเรียนเช่นเดียวกับการจัดทำครั้งแรก

กรมสามัญศึกษา (2542ข : 25) ได้ระบุถึงขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนไว้ดังนี้

1. สร้างความเข้าใจให้กับบุคลากร ประชุมบุคลากรของโรงเรียนชี้แจงทำความเข้าใจให้เห็นความสำคัญธรรมนูญโรงเรียนเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ
2. ประชุมคณะกรรมการโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจให้เห็นความสำคัญของธรรมนูญโรงเรียน ให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและ เพื่อดำเนินการร่างธรรมนูญโรงเรียน
3. คณะทำงานร่างธรรมนูญโรงเรียน คณะทำงานร่างธรรมนูญโรงเรียนประชุมพิจารณา กำหนดองค์ประกอบ โครงร่างของธรรมนูญโรงเรียนและลงมือเขียนธรรมนูญโรงเรียน
4. เสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อคณะครู-อาจารย์ เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ

เพื่อปรับปรุงร่างธรรมนูญโรงเรียน

5. เสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อคณะกรรมการโรงเรียน เพื่อให้คณะกรรมการโรงเรียนให้ความเห็นชอบและลงนามร่วมกัน

6. ประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียน ประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียนและนำธรรมนูญโรงเรียนไปใช้และเผยแพร่

กรมสามัญศึกษา (2544ก : 23) การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนควรดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรและคณะกรรมการโรงเรียน ประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด ความสำคัญ และเพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

2. ร่างธรรมนูญโรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการร่างธรรมนูญโรงเรียนเขียนธรรมนูญโรงเรียน

3. เสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อบุคลากรและคณะกรรมการสถานศึกษา ประชุมพิจารณาให้ข้อเสนอแนะต่อร่างธรรมนูญโรงเรียน ปรับปรุงร่างธรรมนูญโรงเรียน พิจารณาให้ความเห็นชอบ ร่างธรรมนูญโรงเรียน

4. ประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียนคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบผู้เกี่ยวข้องลงนามร่วมกันในธรรมนูญโรงเรียน ประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียน

จะเห็นได้ว่าการศึกษานอกสารขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนที่หน่วยงานต่าง ๆ ได้ระบุไว้เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดให้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน จะเห็นได้ว่ามีลักษณะไม่แตกต่างกันในหลักการใหญ่ ๆ มีเพียงบางขั้นตอนเท่านั้นที่แตกต่างกันเล็กน้อย

สรุปได้ว่า จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนตามบูรณาการของกรมวิชาการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษา ได้ดังนี้

1. ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศ วิเคราะห์ข้อมูล ความเป็นมา สภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน

3. แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ

4. ประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน

5. จัดทำร่างธรรมนูญโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการร่างธรรมนูญโรงเรียน ประชุม

พิจารณากำหนดองค์ประกอบโครงสร้างธรรมนูญโรงเรียน

6. เสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อคณะครู-อาจารย์และคณะกรรมการ โรงเรียนให้ความเห็นชอบและลงนามร่วมกัน

7. ประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียนให้บุคลากรในสถานศึกษาและบุคคลทั่วไปในชุมชนทราบ

โดยสรุปการบูรณาการสาระขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนแสดงในภาพประกอบ 5 ดังนี้

ขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน			
กรมวิชาการ	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ	กรมสามัญศึกษา
<p>1.สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมนูญสถานศึกษา</p> <p>2.สถานศึกษา ทบทวนวิเคราะห์ ความเป็นมา สภาพปัจจุบันปัญหาจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา</p> <p>3. สถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา (ผู้แทนชุมชน) ประชุมวางแผนร่วมกันเพื่อกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาและแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในช่วงเวลาที่กำหนด</p> <p>4. สถานศึกษาจัดทำธรรมนูญสถานศึกษาเป็นลายลักษณ์อักษรโดยผ่านการยอมรับร่วมกันจากคณะกรรมการสถานศึกษา (ผู้แทนชุมชน)</p> <p>5. ประกาศธรรมนูญสถานศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษาและบุคคลทั่วไปในชุมชนทราบ</p>	<p>1. โรงเรียนและคณะกรรมการ โรงเรียนร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลต่าง ๆ</p> <p>2. กำหนดจุดเน้นในการพัฒนาแต่ละด้านให้ชัดเจน</p> <p>3. จัดทำรายละเอียดของหัวข้ออื่นๆ ที่โรงเรียนต้องการ</p> <p>4. ตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยและคณะกรรมการโรงเรียนลงนาม</p>	<p>1. ขึ้นเตรียมการ ได้แก่ การสร้างความเข้าใจ การแต่งตั้งคณะทำงาน จัดทำร่างธรรมนูญโรงเรียน</p> <p>2. ขึ้นจัดทำ ให้ดำเนินงานถึงความร่วมมือของกลุ่ม เป้าหมายต่าง ๆ เป็นสำคัญ</p> <p>3. ขึ้นนำไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ การนำหลักการใน ธรรมนูญโรงเรียนมาจัดทำแผนปฏิบัติการ การกำกับ ติดตามอย่างเป็นระบบ</p> <p>4. ขึ้นการปรับปรุงแก้ไข ธรรมนูญโรงเรียนเมื่อใช้ไประยะหนึ่งห้องมีการปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป</p>	<p>1.สร้างความเข้าใจให้กับบุคลากร</p> <p>2. ประชุมคณะกรรมการ โรงเรียน</p> <p>3. คณะทำงานร่างธรรมนูญ โรงเรียน</p> <p>4. เสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อคณะครู-อาจารย์</p> <p>5. เสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อคณะกรรมการ โรงเรียน</p> <p>6. ประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียน (กรมสามัญศึกษา 2540:25)</p> <p>1. สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรและคณะกรรมการ โรงเรียน</p> <p>2. ร่างธรรมนูญโรงเรียน</p> <p>3. เสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อบุคลากรและคณะกรรมการสถานศึกษา</p> <p>4. ประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียน (กรมสามัญศึกษา 2544:23)</p>
สรุปการบูรณาการสาระขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ดังนี้			
<p>1. ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง</p> <p>2. จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศ วิเคราะห์ข้อมูล ความเป็นมา สภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน</p> <p>3. แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ</p> <p>4. ประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน</p> <p>5. จัดทำร่างธรรมนูญโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการร่างธรรมนูญโรงเรียน ประชุมพิจารณา กำหนดองค์ประกอบโครงสร้างธรรมนูญโรงเรียน</p> <p>6. เสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อคณะครู-อาจารย์และคณะกรรมการ โรงเรียนให้ความเห็นชอบและลงนามร่วมกัน</p> <p>7. ประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียนให้บุคลากร ในสถานศึกษาและบุคคลทั่วไปในชุมชนทราบ</p>			

ภาพประกอบ 5 แสดงการบูรณาการสาระขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

2.5 การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วได้ระบุไว้เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัดใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน โดยภาพรวมจะเห็นได้ว่ามีลักษณะไม่แตกต่างกันในหลักการใหญ่ ๆ มีเพียงบางขั้นตอนเท่านั้นที่แตกต่างละเอียดออกไปบ้างเล็กน้อย

จะเห็นได้ว่า การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนตามการบูรณาการสาระขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนของกรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศ วิเคราะห์ข้อมูล ความเป็นมา สภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน
3. แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดขอบบาทหน้าที่รับผิดชอบ
4. ประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน
5. จัดทำร่างธรรมนูญโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างธรรมนูญโรงเรียน ประชุมพิจารณากำหนดองค์ประกอบโครงสร้างธรรมนูญโรงเรียน
6. เสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อคณะครู-อาจารย์และคณะกรรมการโรงเรียนให้ความเห็นชอบและลงนามร่วมกัน
7. ประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียนให้บุคลากรในสถานศึกษาและบุคคลทั่วไปในชุมชนทราบและเมื่อพิจารณาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนตามกรอบกระบวนการบริหารคุณภาพของเดิมมีดังนี้

สรุปได้ว่าการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน หมายถึง การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนตามการบูรณาการสาระขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนของกรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษา โดยพิจารณาตามกรอบกระบวนการบริหารคุณภาพของเดิมมี 4 ขั้นตอน ได้แก่

วางแผน หมายถึง การให้ความรู้ สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรในโรงเรียนและ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศ วิเคราะห์ข้อมูล ความเป็นมา สภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดขอบบาทหน้าที่รับผิดชอบ

ลงมือปฏิบัติ หมายถึง การประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน จัดทำร่างธรรมนูญโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างธรรมนูญโรงเรียน ประชุมพิจารณากำหนดโครงสร้างธรรมนูญโรงเรียน

ตรวจสอบ หมายถึง การเสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อคณะครู-อาจารย์และคณะกรรมการโรงเรียนให้ความเห็นชอบและลงนามร่วมกัน

ปรับปรุงแก้ไข หมายถึง การประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียนให้บุคลากรในสถานศึกษาและบุคคลทั่วไปในชุมชนทราบ

2.6 สภาพการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

มีนักการศึกษาทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย ได้กล่าวถึง ความหมายของสภาพการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนไว้ ดังนี้

รัชนี พัฒน์วิชัยโชติ (2546 : 7) กล่าวว่า สภาพ หมายถึง การปฏิบัติงานหรือการดำเนินกิจกรรมที่กำลังเป็นอยู่ตามแผนงานที่กำหนดไว้

ไพศาล คาวีสินธุ์ (2544 : 9) กล่าวว่า สภาพ หมายถึง ข้อมูลเชิงประจักษ์หรือข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ของระดับการดำเนินงานหรือการบริหาร

จะเห็นได้ว่า สภาพเป็นสภาพการปฏิบัติงาน การดำเนินกิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่หรือเป็นปัจจุบันซึ่งเป็นข้อมูลหรือข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ เมื่อรวมกับความหมายของการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนที่กล่าวแล้วว่าการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน หมายถึง การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนตามการบูรณาการสาระขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนของกรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษา โดยพิจารณาตามกรอบกระบวนการบริหารคุณภาพของเดมมิ่ง 4 ขั้นตอน ได้แก่

วางแผน หมายถึง การให้ความรู้ สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศ วิเคราะห์ข้อมูล ความเป็นมา สภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ

ลงมือปฏิบัติ หมายถึง การประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน จัดทำร่างธรรมนูญโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างธรรมนูญโรงเรียน ประชุมพิจารณากำหนดโครงสร้างธรรมนูญโรงเรียน

ตรวจสอบ หมายถึง การเสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อคณะครู-อาจารย์และคณะกรรมการโรงเรียนให้ความเห็นชอบและลงนามร่วมกัน

ปรับปรุงแก้ไข หมายถึง การประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียนให้บุคลากรในสถานศึกษาและบุคคลทั่วไปในชุมชนทราบ

สรุปได้ว่า สภาพการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน หมายถึง ระดับการปฏิบัติงานที่ทำอยู่ในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนตามกรอบกระบวนการบริหารคุณภาพของเดมมิ่ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ วางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข

2.7 ปัญหาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

มีนักการศึกษาทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย ได้กล่าวถึงความหมายของปัญหาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนไว้ ดังนี้

สุวิมล ว่องวาณิช (ม.ป.ป. : 13) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง การที่วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานยังไม่บรรลุผลตามที่กำหนด

อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 90-93) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง ความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการและการปฏิบัติ

ไพศาล คาวิสินธุ์ (2544 : 9) กล่าวว่า ปัญหา หมายถึง การดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

ชนิตา รัชกุลเมือง (2546 : 61) ให้ความหมายของปัญหาไว้ว่า ปัญหา หมายถึง ความไม่สอดคล้องต่อเนื่องกันระหว่างเป้าหมาย (goal) และวัตถุประสงค์ (objective)

จะเห็นได้ว่า ปัญหา หมายถึง การปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เมื่อรวมกับความหมายของการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนที่กล่าวแล้วว่าการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน หมายถึง การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนตามการบูรณาการสาระขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนของกรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษา โดยพิจารณาตามกรอบกระบวนการบริหารคุณภาพของเดมมิ่ง 4 ขั้นตอน ได้แก่

วางแผน หมายถึง การให้ความรู้ สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศ วิเคราะห์ข้อมูล ความเป็นมา สภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ

ลงมือปฏิบัติ หมายถึง การประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน จัดทำร่างธรรมนูญโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการร่างธรรมนูญโรงเรียน ประชุมพิจารณากำหนดโครงสร้างธรรมนูญโรงเรียน

ตรวจสอบ หมายถึง การเสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อคณะครู-อาจารย์และคณะกรรมการโรงเรียนให้ความเห็นชอบและลงนามร่วมกัน

ปรับปรุงแก้ไข หมายถึง การประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียนให้บุคลากรในสถานศึกษาและบุคคลทั่วไปในชุมชนทราบ

สรุปได้ว่า ปัญหาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน หมายถึง ระดับการปฏิบัติที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ตามกรอบกระบวนการบริหารคุณภาพของเดมมิ่ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ วางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข

2.8 แนวทางแก้ไขปัญหาการจัดทำธรรมเนียมโรงเรียน

มีนักการศึกษาทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย ได้กล่าวถึงความหมายของแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดทำธรรมเนียมโรงเรียนไว้ ดังนี้

ถวิล เกื้อกุล (2530 : 17) กล่าวว่า แนวทางแก้ไขปัญหา หมายถึง การบริหารงานหรือการดำเนินงานเพื่อให้งานขององค์กรหรือหน่วยงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สุวิมล ร่องวานิช (ม.ป.ป. : 1) กล่าวถึง แนวทางแก้ไขปัญหาไว้ว่า แนวทางแก้ไขปัญหา หมายถึง การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การวิเคราะห์ความต้องการในการแก้ปัญหา และการจำแนกรายละเอียดของปัญหา เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

ไพศาล คำวิสินธุ์ (2544 : 10) กล่าวถึง แนวทางแก้ไขปัญหาไว้ว่า แนวทางแก้ไขปัญหา หมายถึง วิธีการหรือกิจกรรมการบริหารที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา

ยุกต์ (Yukl. 1998 : 152-153) กล่าวถึง แนวทางแก้ไขปัญหา (Problem solving) ว่า แนวทางแก้ไขปัญหาเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการระบุปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงาน การวิเคราะห์ปัญหาภายในกรอบเวลาที่เป็นระบบ เพื่อหาสาเหตุของปัญหาและทางออกของปัญหานั้น และดำเนินการแก้ปัญหาด้วยความแม่นยำชัดเจน

จะเห็นได้ว่า แนวทางแก้ไขปัญหาเป็นวิธีการหรือวิธีการปฏิบัติเพื่อให้ปัญหาในเรื่องหนึ่งเรื่องใดหมดไป เมื่อรวมกับความหมายของการจัดทำธรรมเนียมโรงเรียนที่กล่าวแล้วว่าการจัดทำธรรมเนียมโรงเรียน หมายถึง การจัดทำธรรมเนียมโรงเรียนตามการบูรณาการสาระชั้นตอนการจัดทำธรรมเนียมโรงเรียนของกรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษา โดยพิจารณาตามกรอบกระบวนการบริหารคุณภาพของเดมมิ่ง 4 ชั้นตอน ได้แก่

วางแผน หมายถึง การให้ความรู้ สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศ วิเคราะห์ข้อมูล ความเป็นมา สภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ

ลงมือปฏิบัติ หมายถึง การประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน จัดทำร่างธรรมเนียมโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างธรรมเนียมโรงเรียน ประชุมพิจารณากำหนดโครงร่างธรรมเนียมโรงเรียน

ตรวจสอบ หมายถึง การเสนอร่างธรรมเนียมโรงเรียนต่อคณะครู-อาจารย์และคณะกรรมการโรงเรียนให้ความเห็นชอบและลงนามร่วมกัน

ปรับปรุงแก้ไข หมายถึง การประกาศใช้ธรรมเนียมโรงเรียนให้บุคลากรในสถานศึกษาและบุคลากรทั่วไปในชุมชนทราบ

สรุปได้ว่า แนวทางแก้ไขปัญหาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน หมายถึง ระดับการปฏิบัติ งานที่นำไปใช้แก้ไขปัญหาในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ตามกรอบกระบวนการบริหารคุณภาพ ของเดมมิ่ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ วางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข

2.9 แนวทางพัฒนาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน

มีนักการศึกษาทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย ได้กล่าวถึงความหมายของแนวทาง พัฒนาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนไว้ ดังนี้

ณรงค์วิทย์ แสันทอง (2546 : 18) ให้ความหมายของแนวทางพัฒนาไว้ว่า แนวทางพัฒนา หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้การทำงานของหน่วยงานหรือองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

คอปเลย์ และ เดฟ (Copley and Dave. 1978 : 20) กล่าวถึง แนวทางพัฒนาไว้ว่า แนวทาง พัฒนาเป็นกระบวนการที่จะช่วยเพิ่มความสามารถและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของ องค์กรหรือหน่วยงาน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และความมุ่งหมาย

จะเห็นได้ว่า แนวทางพัฒนาเป็นวิธีการหรือกระบวนการที่ทำให้การดำเนินงานหรือ กิจกรรมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดียิ่งขึ้น เมื่อรวมกับความหมายของการจัดทำ ธรรมนูญโรงเรียนที่กล่าวแล้วว่าการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน หมายถึง การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ตามการบูรณาการ สาระขั้นตอนการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนของกรมวิชาการ สำนักงาน กณะกรรม การการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญ ศึกษา โดยพิจารณาตามกรอบกระบวนการบริหารคุณภาพของเดมมิ่ง 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. วางแผน หมายถึง การให้ความรู้ สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศ วิเคราะห์ข้อมูล ความเป็นมา สภาพปัจจุบันปัญหา ของโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการ กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ

2. ลงมือปฏิบัติ หมายถึง การประชุมวางแผนร่วมกัน กำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ ของ โรงเรียน จัดทำร่างธรรมนูญโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการร่างธรรมนูญโรงเรียน ประชุม พิจารณากำหนดโครงสร้างธรรมนูญโรงเรียน

3. ตรวจสอบ หมายถึง การเสนอร่างธรรมนูญโรงเรียนต่อคณะครู-อาจารย์และคณะ กรรมการโรงเรียนให้ความเห็นชอบและลงนามร่วมกัน

4. ปรับปรุงแก้ไข หมายถึง การประกาศใช้ธรรมนูญโรงเรียนให้บุคลากรในสถานศึกษา และบุคคลทั่วไปในชุมชนทราบ

สรุปได้ว่า แนวทางพัฒนาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน หมายถึง ระดับการปฏิบัติงานที่นำไปใช้พัฒนาในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ตามกรอบกระบวนการบริหารคุณภาพของเคมมิ่ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ วางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข

3. ทฤษฎี แนวคิด หลักการหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ระดับการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง เรียงลำดับดังนี้

3.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 บัญญัติให้ยุบหน่วยงาน ทบวง มหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการ (เดิม) เป็นกระทรวงศึกษาธิการ (ใหม่) โดยกรมวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษารวมกันเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษาดังนี้

มาตรา 33 การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษาโดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากร วัฒนธรรม และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย เว้นแต่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษา

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยคำแนะนำของสภาการศึกษา มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์การจัดการศึกษาหรือมีเหตุผลความจำเป็นอย่างอื่นตามสภาพการจัดการศึกษาบางประเภท คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอาจประกาศกำหนดให้การให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษาใดสามารถขยายการบริการออกไปในเขตพื้นที่การศึกษ่อื่นก็ได้

มาตรา 34 ให้จัดระเบียบบริหารราชการของเขตพื้นที่การศึกษาดังนี้

- (1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- (2) สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น

การแบ่งส่วนราชการภายในตาม (1) ให้จัดทำเป็นประกาศกระทรวงและให้ระบุอำนาจหน้าที่แต่ละส่วนราชการไว้ในประกาศกระทรวง ทั้งนี้ โดยคำแนะนำของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การแบ่งส่วนราชการภายในตาม (2) และอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขตพื้นที่การศึกษากำหนด

การแบ่งส่วนราชการตามวรรคสองและวรรคสามให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 35 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล

เมื่อมีการขุดเลิกสถานศึกษาตามวรรคหนึ่ง ให้ความเป็นนิติบุคคลสิ้นสุดลง

มาตรา 36 ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล จัดตั้ง ขุด รวมหรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต พื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ การดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามกฎกระทรวง

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 37 ให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 36 และให้มีอำนาจ

หน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น และมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

อำนาจหน้าที่ในการบริหารและการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระของหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

(1) อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการและจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษา

(2) รับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาของสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

(3) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

สำนักงานตามวรรคหนึ่ง มีผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานให้เป็นไปตามนโยบาย แนวทาง และแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวงในกรณีที่มีกฎหมายอื่นกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการไว้เป็นการเฉพาะการใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวให้ดำเนินถึงนโยบายที่คณะรัฐมนตรีกำหนดหรืออนุมัติแนวทางและแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวงด้วย

ในสำนักงานตามวรรคหนึ่งจะให้มีรองผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการรองจากผู้อำนวยการเพื่อช่วยปฏิบัติราชการก็ได้

รองผู้อำนวยการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในสำนักงาน มีอำนาจหน้าที่ตามที่ ผู้อำนวยการกำหนดหรือมอบหมาย

มาตรา 38 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการ และกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และจำนวนกรรมการใน คณะกรรมการสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาบางประเภทที่มีสภาพและลักษณะ การปฏิบัติงานแตกต่างไปจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป อาจกำหนดให้แตกต่าง ไปตามสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานตลอดทั้งความจำเป็นเฉพาะของสถานศึกษา ประเภทนั้นได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการ และเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา

ความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและศูนย์การเรียน

มาตรา 39 สถานศึกษาและส่วนราชการตามมาตรา 34 (2) มีอำนาจหน้าที่ตามที่ กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้น ๆ โดยให้มีผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือ หัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) บริหารกิจการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการและของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ รวมทั้งนโยบาย และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ

(2) ประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งควบคุม ดูแลบุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่นของสถานศึกษาหรือส่วนราชการให้เป็นไปตาม กฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ

(3) เป็นผู้แทนของสถานศึกษาหรือส่วนราชการในกิจการทั่วไป รวมทั้งการจัดทำ นิติกรรมสัญญาในราชการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการตามวงเงินงบประมาณที่ สถานศึกษาหรือส่วนราชการได้รับตามที่ได้รับมอบอำนาจ

(4) จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการเพื่อเสนอ คอคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

(5) อำนาจหน้าที่ในการอนุมัติประกาศนียบัตรและวุฒิปัตถ์ของสถานศึกษาให้เป็น ไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

(6) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวง เลขาธิการสภาการศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย

สถานศึกษาและส่วนราชการตามมาตรา 34 (2) จะให้มีรองผู้อำนวยการหรือรองหัวหน้าส่วนราชการรองจากผู้อำนวยการหรือหัวหน้าส่วนราชการเพื่อช่วยปฏิบัติราชการก็ได้

สถานศึกษาและส่วนราชการตามมาตรา 34 (2) ใดที่ยังไม่สามารถปฏิบัติงานบางประการตามที่กำหนดในกฎหมายหรือที่ได้รับมอบหมายได้ อาจขอให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ สถานศึกษาหรือส่วนราชการนั้นสังกัดเป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานเฉพาะอย่างให้แทนเป็นการชั่วคราวได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และลักษณะของงานที่จะให้ปฏิบัติแทนได้ที่กำหนดในกฎกระทรวง

จะเห็นได้จากการจัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษาตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ตามมาตรา 33 และ 34

สรุปว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง หมายถึง หน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอ่างทอง จำนวน 170 โรงเรียน มีภารกิจหลักที่สำคัญ คือ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร และมีคุณภาพได้มาตรฐานตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

3.2 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง

จะเห็นได้จากการจัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 บัญญัติให้ยุบหน่วยงาน ทบวง มหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการ (เดิม) เป็นกระทรวงศึกษาธิการ (ใหม่) โดยกรมวิชาการสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษารวมกันเป็นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดระเบียบบริหารราชการเขตพื้นที่การศึกษา โดยจังหวัดอ่างทองมีเขตพื้นที่การศึกษาเพียงเขตเดียว และจากผลการปฏิบัติตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ทำให้ สถานศึกษาในจังหวัดอ่างทอง ภายใต้การกำกับของรัฐ สังกัดเดิม คือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งการศึกษา เป็น 2 ระดับ คือ ก่อนระดับประถมศึกษาและประถมศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา (โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน) มีอยู่จำนวน 156 โรงเรียน (สำนักงานการประถมศึกษาอ่างทอง. 2545 : 5) และโรงเรียนที่จัดระดับการศึกษาเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา เดิม (สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดอ่างทอง. 2545 : บทนำ) ต้องยุบสังกัดเดิม มารวมกัน ตามพระราชบัญญัติและ

มาตราดังกล่าวมาแล้วข้างต้น อยู่ในภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง เมื่อ 7 กรกฎาคม 2546 เป็นจำนวนโรงเรียน 170 โรงเรียน

สรุปได้ว่า โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ปีการศึกษา 2546 จำแนกตามระดับการจัดการศึกษา จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ โรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาและโรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะระดับมัธยมศึกษา

3.3 ระดับการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง

จะเห็นได้ว่า จากกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 การศึกษาในระบบที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

3.3.1 การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา โดยปกติเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุสามปีถึงหกปี เพื่อเป็นการวางรากฐานชีวิตและการเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพและการอยู่ร่วมในสังคม

3.3.2 การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และความสามารถขั้นพื้นฐาน โดยปกติใช้เวลาเรียนหกปี

3.3.3 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

3.3.3.1 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ ต่อจากระดับประถมศึกษา เพื่อให้รู้ ความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนความสามารถในการประกอบกิจการและอาชีพตามควรแก่วัยโดยปกติใช้เวลาเรียนสามปี

3.3.3.2 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อหรือการประกอบอาชีพรวมทั้งการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็น โดยปกติใช้เวลาเรียนสามปี จึงทำให้ปัจจุบันสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ได้แบ่งระดับการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดตามสภาพจริง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง. 2546 : 7) จำนวน 3 กลุ่ม คือ โรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา โรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา (เดิมเรียกโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา) และโรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะระดับมัธยมศึกษา

สรุปได้ว่า ระดับการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
อ่างทอง หมายถึง ระดับการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
อ่างทอง จำแนกตามระดับการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามสภาพจริง จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่

1. เฉพาะระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับประถมศึกษาในโรงเรียนเดียวกัน
2. ระดับก่อนประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเดียวกัน
3. เฉพาะระดับมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือมีการจัดการศึกษาเฉพาะระดับมัศึกษาระดับใดระดับหนึ่งในโรงเรียนเดียวกัน

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศเนื่องจากการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนเป็นเรื่องใหม่ในวงการการศึกษา
ของประเทศไทยยังไม่ปรากฏผลงานการวิจัยมากนัก แต่ด้วยการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนมีลักษณะ
เป็นกระบวนการใกล้เคียงกับการวางแผน ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลงานวิจัยบางเรื่องที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัย เรื่องการวางแผนของผู้บริหาร
โรงเรียนในทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียนและครูในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
นครนายก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาทัศนะของผู้บริหาร และครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดนครนายกที่มีต่อการวางแผนของผู้บริหารโรงเรียน และเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหาร
โรงเรียนและครู ซึ่งจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ประสิทธิภาพในการทำงาน และวุฒิที่มีต่อ
การวางแผนของผู้บริหารโรงเรียน ใน 5 ขั้นตอน คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผน การกำหนด
สภาพปัจจุบันของงาน การกำหนดวิธีดำเนินการ การลงมือปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล
ปรับปรุงแผน ผลการวิจัย มีดังนี้

1. ผู้บริหารมีทัศนะต่อการวางแผน ทั้ง 5 ขั้น อยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนครูมีทัศนะต่อ
การวางแผน ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ของแผน และขั้นกำหนดสภาพปัจจุบันของงานอยู่ในเกณฑ์
มาก ส่วนขั้นอื่น ๆ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูมีทัศนะต่อการวางแผน ทั้ง 5 ขั้นตอนแตกต่างกัน
3. ผู้บริหารโรงเรียนจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ประสิทธิภาพในการทำงานและ
วุฒิการศึกษา มีทัศนะต่อการวางแผนแตกต่างกัน

4. ครูจําแนกตามขนาดของโรงเรียน ประสบการณ์ในการทำงานและวุฒิการศึกษา มีทัศนะต่อการวางแผนแตกต่างกัน

เอกลักษณ์ บุญท้าว (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหา การดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด ร้อยเอ็ด ใน 8 ขั้นตอน พบว่า 1. การดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียนโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 4 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรในโรงเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ขั้นการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีและปฏิทินปฏิบัติงาน ขั้นพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน และขั้นดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการ นอกนั้นมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง ขั้นตอนที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางเป็นอันดับสุดท้าย คือ ขั้น รายงานผลการดำเนินงาน ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ขั้นตอน ที่มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่หนึ่ง คือ ขั้นจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และปฏิทินปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่หนึ่ง คือ ขั้นจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และปฏิทินปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่หนึ่ง คือ ขั้นสร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง 2. ปัญหาการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียน คือ บุคลากรไม่ให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้าง ความเข้าใจ ไม่ตระหนักในบทบาทและหน้าที่ตนเอง ขาดข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นและการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการโรงเรียนหรือตัวแทนจากชุมชน ขาดงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดทำ เพิ่มสะสมผลงาน ฝ่ายบริหารไม่กำกับติดตามและประเมินผลอย่างจริงจัง ไม่ได้นำผลการ ดำเนินงานรายงานต่อผู้เกี่ยวข้องให้ทราบความก้าวหน้าและอุปสรรคปัญหา ขาดการนำข้อมูล จากข้อเสนอแนะในรายงานผลไปประกอบการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนางาน 3. แนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานตามธรรมนูญโรงเรียนคือจัดกลุ่มผู้รับผิดชอบ ระดมความคิดเพื่อชี้แจง ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญในธรรมนูญโรงเรียน การมีส่วนร่วมของ บุคลากรในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และปฏิทินปฏิบัติงาน กำหนดบทบาทและเปิดโอกาสให้ตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมการดำเนินงาน ให้ชัดเจน ส่งเสริมให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมพัฒนาขยายผลการพัฒนา จัดให้มีการพัฒนาบุคลากร ตามความจำเป็นและสำคัญ ผู้บริหารต้องใส่ใจในการนิเทศ ติดตามการดำเนินงานในทุกๆระยะ อย่างใกล้ชิด ควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดทำเพิ่มสะสมผลงานอยู่เสมอ ฝ่ายบริหารควรให้ ความสำคัญ เอาใจใส่ในการติดตาม ประเมินผลอย่างใกล้ชิด ควรมีการรายงานเป็นระยะเพื่อให้ ทราบถึงระดับการปฏิบัติงาน ตลอดจนให้ความสำคัญและส่งเสริมให้มีการปรับปรุงและพัฒนา งานอย่างจริงจัง

สมพงษ์ โลกเป็อย (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินการประกันคุณภาพภายในเพื่อการประเมินภายนอก ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเพื่อการประเมินภายนอกในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย โดยภาพรวมและรายด้านมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัย และด้านผู้เรียน 2) ปัญหาในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน เพื่อการประเมินภายนอกในโรงเรียน โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านงบประมาณและด้านวัสดุอุปกรณ์มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ด้านบุคลากรและด้านการจัดการ มีปัญหาอยู่ในระดับ น้อย

โสรส มั่นดี (2544 : 57-59) ศึกษาความต้องการพัฒนาดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอโพธิ์ทอง มีวัตถุประสงค์ ศึกษาความต้องการในการพัฒนา ตามแนวทาง การดำเนินงานประกันคุณภาพของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน พบว่า ความต้องการในการพัฒนาตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของแนวทาง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านบทบาทของโรงเรียนและประชาชนที่มีส่วนร่วม พบผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการในการพัฒนาตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และความต้องการในการพัฒนามาตรฐานและตัวบ่งชี้ตามแนวทาง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนของมาตรฐานด้านผู้เรียน พบว่า ครูผู้สอนมีความต้องการพัฒนามาตรฐานและตัวบ่งชี้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติโดยรวมอยู่ในระดับมาก

สุเทพ วงษ์เณร (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาการประกันคุณภาพภายในสถาน ศึกษาตามมาตรฐานด้านการเรียนการสอนตามกระบวนการครบวงจร และ 2. เปรียบเทียบการ ปฏิบัติการประกันคุณภาพในสถานศึกษาตามมาตรฐานด้านการเรียนการสอนตามกระบวนการครบวงจรของ ผู้บริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานด้านการเรียนการสอนตาม กระบวนการครบวงจรของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมทั้ง 10 มาตรฐาน มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก โดยมาตรฐานที่ 6 จัดการเรียนการสอนโดยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และ คุณลักษณะที่ดี มีการปฏิบัติเป็นลำดับแรกและมาตรฐานที่ 2 จัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนได้ ฝึกคิด ปฏิบัติจริง ประเมินและปรับปรุงตนเอง มีการปฏิบัติเป็น ลำดับสุดท้าย และการปฏิบัติตาม กระบวนการครบวงจร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมาก โดยด้านการปฏิบัติ มีการปฏิบัติ อยู่ในลำดับแรกและด้านการติดตาม ประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในลำดับสุดท้าย 2. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐาน ด้านการเรียนการสอนตามกระบวนการครบวงจรของ

ผู้บริหารโรงเรียนเมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน ใหญ่ กลาง และเล็ก พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนโดยตรงนั้นคณะผู้วิจัยยังศึกษาไม่พบ แต่มีส่วนที่เกี่ยวข้องในบางส่วน ดังนี้

สมิท(Smith. 1971) ได้วิจัยเกี่ยวกับบทบาทของตัวแทนประชาชนในการวางแผนและพัฒนาการศึกษาของมหาวิทยาลัยมิชิแกน พบว่า สมาชิกคณะกรรมการการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน และประชาชน มีความต้องการที่จะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานและเรื่องราวต่าง ๆ ในอันที่จะทำให้การพัฒนาการศึกษาประสบผลสำเร็จและเจริญก้าวหน้ามากขึ้น คณะกรรมการการศึกษาไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนดำเนินการเพียงฝ่ายเดียวโดยคณะกรรมการไม่มีส่วนรู้เห็น คณะกรรมการการศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนเห็นพ้องต้องกันว่า โรงเรียนจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นกว่าเดิม หากให้คณะกรรมการดังกล่าวเข้าร่วมกิจการต่าง ๆ ของโรงเรียน

เบเชอรา (Becerra. 1974) ศึกษาความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนชุมชนในการวินิจฉัยปัญหา พบว่า การตัดสินใจใด ๆ เกี่ยวกับโรงเรียน ผู้บริหารและตัวแทนชุมชนจะต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษาคตามบทบาทหน้าที่ และนโยบายที่ตกลงกันได้

เจนนิง (Jenning. 1980) ได้ศึกษาในรัฐอริโซน่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า กรรมการโรงเรียนมีความรู้ด้านระบบบริหารงานของโรงเรียนไม่เพียงพอ เช่น ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการบริการการเงิน การงบประมาณ และขาดเหตุผลที่ดีในการตัดสินใจ ทำให้การประชุมกำหนดนโยบายไม่ประสบผลสำเร็จ การจัดการศึกษาของท้องถิ่นไม่พัฒนาเท่าที่ควร

จะเห็นได้ว่าจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำแนวคิดเรื่องการศึกษา สภาพปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนยังไม่พบว่ามีงานวิจัยที่นำเสนอสภาพ ปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนที่ชัดเจน แต่สามารถใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการนำเสนอสภาพ ปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ในการวิจัยครั้งนี้ได้ และจากเอกสารและผลงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งให้เห็นว่าการดำเนินการด้านการบริหาร การศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้เกิดคุณภาพทางการศึกษานั้น ธรรมนูญโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้นการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนจึงเป็นภารกิจและหน้าที่ที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการจัดทำและเป็นการจัดทำที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียน ชุมชน

ผลจากการศึกษาดังกล่าว จึงนำไปสู่กรอบแนวคิดในการวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาสภาพ ปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง เพื่อปรับปรุงพัฒนาการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนและการบริหาร การศึกษาให้มีคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยเชื่อมโยงสาระ การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนตามกรอบแนวคิดกระบวนการบริหารคุณภาพของเดมมิ่ง 4 ขั้นตอน คือ วางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไข มุ่งเน้นศึกษาระดับสภาพการปฏิบัติงาน ปัญหาการปฏิบัติงาน แนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง